

F O A I E

pentru

minte, inimă si literatură.

№. 2.

Luni, 13. Ianuarie

1847.

А п т и - с к и а з л.

Адекъ о дпорвнтътъръ датъ звѣ ромѡнѣ,
каре воеще а не фаче скіаі саѣ словені.

„Inter mulierculas sciolus sibi et elo-
quens videbatur...“ S. Hieronymus
Epist. XXXII. ad Domnionem.*)

De кѡтева зилле чіркѡлеазъ ші пе ла
поі зн манѡскіе пе о коалъ de хѡртіе,
ешіт дін пана звѣ ромѡнѣ; ашеа дар
дін пана звѣ фіѡ пердѡт ші ревеллѣ кон-
тра мѡтеі салле. Неферічітѡ ачеста се
дмпѡлпъ, се скреме а арѡта къ лѡмѡ
толдовенеаскъ — ел се teme а о пѡмі
лѡмѡ ромѡнѣ — аре мѡмѡ пе лѡмѡ
сарматъ; ші фіндѡкъ дн пѡререа ачестѡі
поѡ лѡчеафѡрѣ ал Дачіеі сарматіі сѡпѡт
словені, тот еі пѡміді ші скіді, ва
сѡ пе спѡѡ къ лѡмѡ словенѡъ есте мѡ-
та лѡмѡеі поастре! Дн оаменіі чеі мѡчі
де сѡфлетѣ, — дн капетеле челле днѡѡ-
сте, ачаестѡ батѡкѡрѡ а фѡкѡт днтіпѡ-
рѡтѡрѡ! Везі ашеа! Дѡпѡ че стрѡпніі пе
даѡ палме дн фѡцѡ, ла кѡмінѡ пѡрп-
тескъ, пентрѡкъ ромѡнѣ фіндѡ фѡцѡм де

словенісѡѡ, акѡм пѡ маі лѡпсіеа алта, де-
кѡт ка ші зн ретѡчіт де ромѡнѣ сѡпѡ
стеатѡтѡл евлавіеі сѡ рідіче кѡцїтѡл асѡ-
пра мѡтеі салле! Ші чїне есте ачест не-
ферічіт? Дн манѡскіе се зїче „цїос іс-
кѡлітѡл;“ дар дн ессемплареле че ам
вѡзѡт, пѡ е сѡпѡдѡсемнат пѡмеле; прїп
зрмаре, нештїнд дакъ дн алтеле ва фї
пѡс пѡмеле, еѡ о сѡ'л ретакѣ. Сѡпѡт сїѡр
днсѡ, къ чеі маі мѡлді ор сѡ'л кѡпоаскъ.

Отѡл ачеста с'а сперїат де сѡрѡл че
а лѡат кѡлѡѡра лѡмѡеі ромѡне, кареа дѡ-
пѡ към зїче елѡѡ, есте деплїнітѡ дн
кѡрѡїле „релїгіеі“ — вїне сѡ днсемпацї
дн кѡрѡїле „релїгіеі“ поастре, ші аре а-
кѡм параграфіе атѡт де днвекїтѡ (praes-
criptio)! — Елѡѡ се teme, — саѡ ворвїнд
адевѡрѡл се префаче къ се teme: „ка пѡ
кѡмѡа (сѡпѡт ворѡеле лѡї) „ка пѡ кѡмѡа
сѡ се латїнїзаскъ днпревѡпѡ къ кѡвїнтеле
шї днделлестѡ челлѣ латїнїзат ал Dogme-
lor!“ Авзі ідеї днкѡрѡкѡте: сѡ се латїнї-
заскъ днделлестѡ челлѣ латїнїзат! Асѡ-
менеа се сѡпѡрѡ пе ченсѡрѡ, къ сѡфѡере
дн тіпѡрїре кѡрѡї къ кѡвїнте фортате дѡ-
пѡ гѡстѡл фїештекѡрѡї партїкѡларѣ. Ка
кѡнд лѡмѡеі, челлѣ маі фѡрѡмос капѣ де
оперѡ ал мїндеі оменешті, їар пѡтѣ пѡне
чїнеѡа шарїїні къ пѡтереа! Ка кѡнд п'ар

*) Ачесте кѡвїнте алле С. Іеронїмѡ сѡпѡ пе
ромѡніе: „Днпре мѡтѡшелле ї се пѡреа,
къ ар фї шїтѡтор шї вїне кѡвѡнтѡтор.“

ѳі штївт де тоці, къ академія дела Кръска, персеквтънд пе Тассо пентрвкъ пѣ скріеа дѣпъ регъледе еі, а ретас де рѣсъл оамепілор, іар мареле поетѣ а трїзмѳат. — Дар кѣвінтеле, дп каре омѣл ачеста се пѣлпце де чепсъръ, сѣнт іаръ о пробъ де днтвеката лѣі мїнте, шї мервекскѣ а ѳі репродѣсе: „Din ачѣаста пѣ есте къ дрептѣл а се сокотї о некѣвііпдъ, ка зп партїкълар дѣпъ гѣстѣл сѣѣ сѣшї дп кїпѣіаскѣ кѣвінте . . . шї чепсѣра сѣ ле сѣѳѳере дп тіпърїре“ шчл. Нѣ vede вїетѣл, къ ачесте доаѣ негатїве зїкѣ токмаї дїп протївѣ де чѣеа че а кѣцетат елѣ. — Пентрѣ терміні де штїпнде пе трїміте ла лїмба еленїкѣ, шї дѣпъ че дѣѳїрѣ о шѣлдіме де терміні грѣчі прїїміді маї дп тоате лїмбеле, дпкеїе астѳел: „Дппрезпѣ къ тоате алте пепѣтърате кѣвінте грѣчешті дп тѳте штїпнде ле латїно-цѣрманѳрандозїте!“ Сѣнт сїгѣр, къ нїчі елѣ сїгѣр, пѣ есте дп старе де а пе спѣне: че дпсетпѣазѣ ачест кїнезїсѣ: „штїпнде латїно-цѣрманѳрандозїте;“ дар шї репосатѣл неологѣ Пралеа ар рїде цїїндѣсе къ тѣпа де пѣтѣтече. —

Дптр'ачѣеа нѳ ачі пе пасѣ де неѣде пѣте дпсетпѣате, пе каре ле пѣтеште дп ѳавоареа са, шї къ каре поате амѣці пе оїле челле пештївтоаре; дар маї тѣл де кѣт де тоате пе пасѣ де тїнерїмеа, къ реїа елѣ, ка зпѣїа че есте шї сѣнт тѣпїме лѣї, поате сѣї дпалтѣаскѣ перїкѣлѳсѣл венїпѣ. Ачѣастѣ тїнерїме пѣ есте а лѣї: еа есте а патріеї, — ва есте а ромѣпїмеї дптрѣці; ачѣаста поартѣ вїїторѣл пострѣ дп сїне. Пе ачѣаста сѣнтѣм даторї тоці ромѣпїї а о ѳерї де лїпїчіѳсѣл венїа шї а о да вїїторѣлї кѣратѣ ка арцїнтѣл. Дѣчі

пентрѣ тїнерїмеа ачѣаста тїам пропѣс еѣ а рѣне пѣнза штїпндеї, сѣнт каре се аскѣнде ачѣеа пепорочїтѣ дїсертѣчѣне. Нѣ маї зпа те сѣпърѣ, шї ачѣаста е, къ ам сѣ ворвекскѣ де о матерїе ѳоарте дпсетпѣтоаре, дп мїжлокѣл дпѳѣрѣнтѣчїзпїлор. че се кѣвіпѣ абѣтѣтѣлї дїп каллеа адеврѣлї, — зпї абѣтѣт къ кѣцетѣ мїпчїнос.

Вїетѣл ом се аккадѣ пѣмаї декѣт де колонїле romane addѣсе дп Dacia. — Дѣпѣ че ворвеште къ зп стѣдіѣ vederat де а дпнѣціа пѣтерѣл ачеллор колонїї пѣ дпдѣрѣндѣсе а лѣса нїчі тѣкар шеапте, апої пѣне пѣтерѣл Daciilor де атѣпчї ла треї мїліоане, сокотѣалѣ че о ѳаче дѣпѣ пѣтерѣл де треї сѣте мїї солдаді, къ карїї ар ѳї венїт Траїанѣ дп Dacia, шї зїче, къ шеасѣ колонїї romane пѣ потѣ ѳї сокотїте декѣт а мїїа парте де латїнї дптре Daci; прїп зрмаре къ „шеасѣ тѣргѣрї орї сате“ де шеасѣ колонїї romane дп кѣрсѣ де 170 апнї пѣпѣ ла Аврелїанѣ, — кѣнд с'аѣ трекѣт дппої песте Дѣпѣре, — пѣ аѣ пѣтѣт стерѣде де тот лїмба Daciilor, дпкѣт сѣ се поатѣ зїче къ лїмба Daciilor, че аѣ ретас дп Dacia ар ѳї де орїдіне латїнѣ. —

Аїчі дп пѣдіне кѣвінте ам рѣстрїнс ачѣеа че ел зїче дптр'о mare тѣлдіме де ворѣе ѳърѣ нїчі зп ѳїрѣ. — Сѣї зїчі лѣї акѣт, къ пої пѣ пеам дїспѣтат нїчі одатѣ, дакѣ лїмба дакѣ есте де орїдіне латїнѣ сѣѣ ва, чї дїспѣта а ѳост тотдеагпа деспрѣ лїмба ромѣпѣ дп Dacia? Сѣї спї, къ пѣмїнд елѣ пе лїмба ромѣпѣ лїмба Daciilor, карїї аѣ ретас дѣпѣ Аврелїанѣ аїчі, каде дп ачѣеа грѣшеалѣ лѳїкѣ, каре о пѣмескѣ retitio principii, кѣнд адекѣ іаї

de temeiș a ceea ce s'ar kăde mai dntiș
 съ арѣдї къ кѣвїте, — съ deverșitї?
 Țuțadar; еллѣ пѣ ва съ те днделлеагѣ.
 Dar ce vede, къ еллѣ есте дн аѣа пѣре-
 ре, къ лїмба каре се кїамѣ астѣзї ромѣ-
 пѣ есте кїар аѣаа а даѣїлор саѣ сарма-
 ділор — дѣпѣ към крѣде; — днсъ нїчї
 де аѣааста пѣ ештї сїгѣр: пентрѣкъ пѣ-
 маї декѣт дшї контраѣѣе, ворѣнд пѣмаї
 де кѣвїнте даѣе пѣстрате дн лїмба ро-
 маѣнѣ, саѣ — фїндкъ се фѣреште а о
 пѣмї ромѣнѣ — дн лїмба молдовенеа-
 скѣ! Съ лѣсъм, къ тоате кѣте ле пре-
 сѣпѣне деспре пѣмѣрѣл Даѣїлор, шї ал
 арматеї лѣї Траїанѣ, сѣпт тот фортѣреде
 клѣдїте не змѣрѣ; dar кънд еллѣ дїн ѣе-
 ште кѣвїте, не каре пѣмаї ле прѣсѣп-
 пѣне а фї даѣе, кѣвїнте ѣе се гѣсѣскѣ дн
 лїмба ромѣнѣ, — вреа съ дѣкъ довадѣ
 къ лїмба даѣїлор рѣмашї дн Даѣїа, адекѣ
 а поастрѣ, пѣ поате фї де оріѣїне латїнѣ,
 атѣнчї към те маї подї дїспѣта къ еллѣ?
 Ține maї поате гѣсї фїрѣл ідеїлор лѣї?
 „Dovadѣ авем“ — зїѣе еллѣ — „dovadѣ
 авем кѣвїнтеле молдовенештї, веки алѣ
 Даѣїлор: стежар, пѣдѣре, дѣмѣравѣ, хѣ-
 лѣштеѣ, кѣраре, грѣскѣ, прївескѣ, нїме-
 рескѣ шї алтеле.“ Каре дїа шоптїт, къ
 негрѣшїт аѣесте кѣвїнте сѣпт даѣе, орі
 сармате, орі скїте? Тѣ не ѣеографѣл Вї-
 sching пѣ лїаї възѣт; дн еллѣ нї се паре,
 къ am dat шї еѣ пѣсте стежар шї алтеле
 де аѣесте, сокотїте де кѣвїнте даѣе; dar
 лѣї пѣтеаї днсъдї аї пѣне тот аѣелле дн-
 трѣвѣчїнї, не каре дїї леам пѣс еѣ. Апої
 съ лѣсъм къ сїгѣрѣ форта ѣеллор треї
 верѣї дїн зрѣмѣ, дн ескѣ, о фортѣ а лїм-
 велор ѣелтїѣе, — о фортѣ кїар а лїмѣї
 latine (frigesco, calesco, mucesco, teresco,

etc.), о фортѣ шї а лїмѣї italiane, —
 дї-ар фї пѣтѣт deskide okї*), ка съ веѣї
 къ верѣї аѣеїа, fie dїn orї ѣе лїмѣѣ, еї
 сѣпт ромѣнїдї де зп попѣл романѣ: dar
 към пѣтѣшї пѣне кѣвѣнтѣл кѣраре дн-
 тре кѣвїнтеле ѣе прѣтїnzї а фї даѣе орі
 сармате? N'aї възѣт къ кѣраре есте зп
 dїmїnștїvїș дела калле, шї къ аѣестѣ кѣ-
 вѣнт есте шї дн ѣеллелатте лїмѣе ро-
 mane: ла italiane carriera шї carriera, ла
 francezї carriere etc., — тот къ аѣеа дн-
 сеппаре дн фїїндѣ, де зп локѣ не каре
 мерѣї, фѣцї, аллерѣї, днпайнтезї? Dar
 аѣест мїнѣпат арѣмѣнт, се днѣїе дн
 кѣвїнтеле зрѣмѣтоаре, каре зрѣеазѣ дн
 manșcrїcїș пѣмаї декѣт дѣпѣ прѣтїнсе-
 лѣїте даѣе: „Шї къ лїмба молдовенеа-
 скѣ аѣ фост де оріѣїн сарматѣ саѣ сла-
 вопѣ, шї къ славонї сѣпт сармадї тотїї
 пѣмїдї — шї скїдї, доведеште кѣвѣнтѣл
 слав дела славѣ (грѣѣще докса), ѣе дн
 лїмба сарматѣ саѣ скїтїкъ днсеппа слава
 predominantї, ѣе пѣрта пре пѣмѣнт (пѣ
 шї дн ѣерѣ?) глоателе poroadelor скїте
 дн веакѣрїле аѣелле.“ De mїnșne! Аѣеа
 dar аѣеаа ѣе аѣ кѣзтат історїѣї ѣеї маї
 дн тоатѣ вїаѣа лор, асѣдѣнд, скоточїнд
 дѣпѣ ісвоаре шї днїїnd ла пѣлѣере прїп

*) Четїторѣл съ їерте аѣеастѣ еспресїе, не каре
 пѣкътосѣл аѣеста шї о а dat днсънїї. Манș-
 scrїcїа сѣѣ се днѣїе къ кѣвїнтеле аѣесте:
 „Аѣеастѣ кѣлѣѣере — — — скоасѣ dїntr'o
 вошкъ де тот пѣїнѣїнїтѣ.“ Еллѣ а сокотїт,
 къ зїѣе о rarїtate де ѣелле маї пѣлѣѣте, шї
 п'а възѣт де сеамѣ, къ алѣл пѣл пѣтеа
 ватѣокорї маї vїne декѣм с'а ватѣокорїт еллѣ,
 пѣmїndș'шї канѣл о вошкъ де тот пѣїнѣїнїтѣ.
 Тот асепенеа пѣрере am авѣт шї еѣ де о-
 nїnїа лѣї; dar m'ant фї сїїт сѣ ї-o зїкѣ.

бібліотечі, — ачеллѣ фертекат ши фер-
тѣкѣтор кѣвѣнт слав, каре deodatъ не
спѣне: Чіне сѣнт ромѣніі, чіне дачіі, сар-
маціі, скітіі, словеніі? — с'а дескоперіт
днтр'о „бошкѣ п'інцінітѣ“ а зпѣі . . . !
Іака вѣтрѣнѣл podѣ ал лѣі Гордіѣ десле-
гат нѣмаі днтр'ѣн кѣвѣнт! Пѣкат de рѣ-
посаціі Schlözer ши Surowiecki, ши de D.
Schafarik бібліотекарѣл дѣла Прага, каріі
аѣ скріс томѣріі тѣлте деспре словеніі;
пѣкат кѣ нѣ афласерѣ де нова Агата-
гел, ка сѣ вѣѣ сѣ і се дикіне. Bededі
знде дѣче орѣіа не оамені! Еллѣ нѣмаі
днтр'ѣн кѣвѣнт слав, — каре днсѣ de
кѣтре чеі веки нѣ с'а дат нічі дачілор, нічі
сармацілор, нічі скітілор: пентрѣкѣ нѣ ера
кѣпоскѣт, ши кѣнд с'а івіт дн сѣта а VI.
дѣпѣ Xc. нѣ с'а івіт ка слав, чі ка склав,
склавін, склавен, — ши атѣнчі сармаціі нѣ-
маі ераѣ не пѣтѣнт, — еллѣ зікѣ днтр'ѣн
сінгѣр кѣвѣнт прінтр'ѣн астѣел de салто
мортале, фаче атѣте дикейетѣріі; іар дн
кѣвѣнтѣл ромѣнѣ, не каре дачіі ка не
пѣтеле челлора че іаѣ сѣптѣжѣгат нѣ ши
л'ар фі днѣт, — нѣі dede дн гѣнд сѣ
се дѣкѣ не зп дрѣтм фѣрте овлѣ ши скѣрт
ла орідінеа поастрѣ романѣ! —

Дѣпѣ кѣт ам зіс, еллѣ се апѣкѣ de
колонііле addѣсе de Траіанѣ, неврѣнд а
шті, кѣ ши дѣпѣ Траіанѣ с'аѣ маі addѣс
аічі колоніі. Дар чеѣа че вате ла окі, есте
кѣ еллѣ крѣде de сігѣр, кѣ колонііле ро-
мане addѣсе аічі н'аѣ трекут несте нѣтѣ-
рѣл de 7; ва кѣ ар фі фост нѣмаі 6. —
Еѣ л'анш днтрева: de знде штіе еллѣ кѣте
колоніі аѣ addѣс romanіі аічі? Каре дн-
тре скрііторіі а днсемнат нѣтѣрѣл лор? —
Дакѣ тѣна лѣі Траіанѣ, карѣа а пѣртат
арта кѣ атѣта вѣрѣвѣдіе, ар фі пѣртат ши

кондеіѣл кѣ ачѣѣаші дндемѣпѣтате, ка
Чесар ассѣпра Галлілор: атѣнчі поате, —
нѣмаі поате кѣ ам кѣноаште нѣтѣрѣл ко-
лоніілор; саѣ дакѣ чѣеллѣ пѣдцінѣ коммен-
тареле скрісе кіар de тѣна лѣі Траіанѣ,
ар фі devenіт пѣнѣ ла ноі: атѣнчі ам авѣ
негрешіт пѣлѣтѣ лѣмінѣ. Орі дакѣ Тачітѣ
ші-ар фі пѣтѣт днпліні кѣвѣнтѣл че пі'л
дѣ*) кѣ ва скріе дѣмпіа лѣі Траіанѣ: а-
тѣнчі н'ам фі ноі дн історіа Дачіеі маі
пѣдцінѣ ферічіді, декѣт сѣнт Германіі, кѣ
чеѣа че а лѣсат ачѣст mare історік деспре
дѣншіі.**) Дар дн комментареле лѣі
Траіанѣ н'авем маі німік, — маі нѣмаі
штіре кѣ аѣ фост скрісе; іар de Тачітѣ
нѣ есте нічі о зрѣтѣ кѣ ар фі скріс віада
лѣі Траіанѣ. Дн Dіоне Кассіѣ авем де-
спре Траіанѣ нѣмаі фрѣнтѣре; чеімалді
тоді сѣнт фоарте скѣрці. Іар скрііторѣ,
каре се нѣтере дн адіне колонііле roma-
не, нѣ есте вічі зпѣл дн чеі веки. De зп-
де штіт ноі дарѣ, сѣ ворвіт de кѣтаре
ші кѣтаре колоніе? Дн ачѣі скрііторіі, ка-
ріі дн днтѣмпларе, нѣмаі дн днтѣмпларе
аѣ нѣміт зпа орі маі тѣлте дн ачелле ко-
лоніі, дѣпѣ кѣт череѣ лѣкѣрѣл деспре каре
скріеаѣ, ши апоі дн піетреле не каре с'а
гѣсіт кѣте о колоніе кѣ нѣтеле еі. Прін-
зрѣтаре нічі зп ом кѣ крееріі сѣпѣтошіі нѣ
ва кѣтеза а рѣтѣнці нѣтѣрѣл колоніілор.

*) „Quod si vita suppeditet, principatum D.
Nervae, et imperium Traiani, uberiorem se-
curioremque materiam senectuti seposui, rara
temporum felicitate, ubi sentire quae velis,
et quae sentias dicere licet.“ Tacit. Hist. I.
I. Cap. 1.

**) Tacitus „de situ, moribus et populis Germa-
niae.“

дъпъче чеї веки пѣ ле-аѣ пѣтърат ши дъ-
пъче астъзи пічі зп тѣритор пѣ ле маї
поате пѣтѣра пе тоате.

Дар авѣнд чїнева о дреаптѣ idee істо-
рікѣ деспре сістема де колонїї, — деспре
патѣра ши леціле лор (ius Coloniae) ла
романї, дп тоате періоаделе еї: адекѣ
сѣнт реці, дп репѣблікѣ, сѣнт Чесар кѣнд
тоатѣ Італїа — атѣнчі романїтѣ — а кѣ-
пѣтат дрептѣл четѣдѣнїеї romane, апої
маї дпкоаче сѣнт дппѣраці; авѣнд асе-
менеа дреаптѣ idee де тѣнічіпіврїле ро-
мане (ius municipiorum) кѣ тоате скїмѣвѣ-
чївнїле ла каре аѣ фост сѣппѣсе дп де
кѣрѣл історїеї romane, пѣлѣ сѣнт дппѣ-
раці кѣнд Італїа, Спанїа ши Галлїа ераѣ
romanite; жѣдекѣнд апої кѣ романїї дп
Dacia аѣ дптемеїат варїера лор дп кон-
тра варварїлор дїн ресѣрїтѣл Европїеї, ши
кѣ дп рѣнеле четѣдїлор се гѣсескѣ пѣ
пѣмаї зрме де колонїї чї ши де тѣнічі-
піврї: кѣпоскѣнд тоате ачесте ши аппле-
кѣндѣле ла Dacia, фѣрѣ пічі о тѣртѣріе
історїкѣ, пѣмаї дѣпѣ датїнеле romane ши
дѣпѣ дппрецізѣрѣрї пе пѣтем форма о
idee деспре тѣлдімеа romanilor addѣшї
аїчі.

(Ва зрма.)

К а л е н д а р і з л .

Дп Алманахѣл де дпвѣдѣтѣрѣ ши
петречере пе а. 1847 Іашї, чїтїм зрѣтѣто-
рїл артікол, кѣрѣї асемеенеѣ щїм віне кѣ
щепта тѣлді дїн чїтїторїї фѣїеї пѣстре.

„Потѣ зїче кѣ пімік есте пентрѣ ом
маї де лѣат дп вѣгаре де сеатѣ ши маї
де преѣвїт декѣт тїмпѣл. Дп ел с'аѣ

креат лѣтеа, дп ел есістѣ траїѣл еї ши
ал пострѣ, дела вѣпа лѣї дптревѣїре про-
він тоате резѣлтателе фолосїтоаре, зп мо-
мент перѣзт дїн vedere де тѣлте орї аѣ
трас дѣпѣ сіне перѣдереа фортѣнеї, а фери-
чїреї, ва кіар а віедеї атѣт а зпїї ом кѣт
ши а статѣрїлор дптреці. Ла асемеене пре-
кѣтпѣнїре ши іnteres че поартѣ дп сіне
тїмпѣл, прївїнд векиї міто-фїлософї, л'аѣ
пѣміт пѣрїнтеле зейлор ши ал фѣпѣтѣреї.
Пре тїмп дпделегѣнд скрїптѣра дп пѣ-
теме дпчепѣт, зїкѣнд: Дптрѣ дпчепѣт
аѣ фѣкѣт Dzeї черѣл ши пѣтѣпѣтѣл, ши
еарѣ дптрѣ ачест дпчепѣт аѣ фост кѣ-
вѣтѣл мїндеї дѣтпезеєщї прїп кареле то-
те с'аѣ фѣкѣт. Спре кѣпоащереа ши аплі-
кареа тїмпѣлѣї дп іnteresеле поастре пе
сервеще календарїѣл.

Че есте календарїѣл?

Дппѣрѣдїреа тїмпѣлѣї дп апї, лѣнї,
септѣтѣнї ши зїле, се жїатѣ календарїѣ.
Кѣвѣпѣтѣл календарїѣ віне дела латїнѣл са-
lendarie ши ачеста дела елїпѣл κάλει κημε
саѣ стрїѣ, пентрѣ-кѣ дп лїпса зпїеї асе-
тїне кѣрѣдї, преѣтп есте календарїѣл де
астѣзї, дп каре поате vedé fie чїне кѣнд
е зїоа дптѣїа а зпїеї лѣнї, кѣ алт кѣвѣпѣт
кѣнд се дпчепеа лѣпа, ла Romani, дп а-
дїзпѣл зїлеї дптѣеа, зп преот се сѣїа пе
зп тѣрп лѣпгѣ каса де фѣат фѣкѣтѣ де
Romani, кареа се пѣтеа: Кѣрїа калавѣра,
ши стрїга: κάλει „Мѣпе е зїоа дптѣеа а
кѣтѣреї лѣнї.“ Дїнтре четеле преодїлор
че авеа романїї, понтїфїчілор ера дпкре-
дїпѣатѣ регѣлареа кѣрѣлѣї апїлор адекѣ
а календарїѣлѣї.

Пѣсторїї де пе шесѣл Еѣфратѣлѣї ш
а Нілѣлѣї аѣ фост чїї дптѣї астронотї, ш

прии зрмаре регулаторі аї тимпзлві ші аї апзлві. Търпвл Бавілонзлві саѣ търпвл лві Бавел, ал соарелві, есте чеа таї веке стелоскопіе (обсервѣтоаре де стеле,) ші о-веліскврїле Еціптзлві челе таї веки орніче де соаре, кв а кърора змъръ се аръта не вл черк днсетнат дн цїзрвл лор осевїтеле стадїї а ле зїлеї, пзмїте оаре, дела ръсърїтвл сбрелві пълъ ла апзс, де vnde аѣ ръмас сорпїквл (орпїквл де соре) ла пої пълъ аствзї.

Бавілоненїї, еціптенїї, фенїченїї, гречїї шї дн зрмъ romanїї стътъръ регулаторїї періодзлві апзал, адекъ а днзкоцїзрърїї соарелві. Нзмїдїї калквл таї днтї 12 1/2 лзмїне саѣ ротїрї а ле лзней дн цїзрвл пъмтпзлві, дн кврелл зпї ан, иї дїстрї-вїръ таї днтї аовл пречедътор дн 12 пърдї пзмїте лзні саѣ теже, шї не чел зрмътор дн 13, пентръ а іотра дн калквлдїе шї жвтътъдїле де лзпъ.

Солоп лецївїторївл Атенеї ла 639, д. де Хс. възлнд лїпса че зрмла днтрън ап соларїк, дн казва тежелор лзпаре, леаѣ ре-гвлат де 29 1/2 зїле, шї пентръ а се птѣ калквлла кв аквратедъ апвл, канонїзъ ка шесе лзні съ фїе де 29 шї шесе де 30 зїле. Къ тоате ачесте челе 12 лзні дн аша mod регулате де Солоп, депотрївї-двсе акврат кв апвл соларъ, зрмла шї дс-пъ ачеїа копфзїе.

Дечї Meton математїквл атепїан ла 432 днante де Хс. (27. Іюліе) калквлъ кв дн кврс де 19 ані лзмїнїле днзкоцїз-рлнд ажннг де стаѣ дн реладїа лор кър-тръ кврелл апзлві соларїк тот дн ачелаш пвт, де vnde аѣ пврчес, адекъ пащереа лзмїнеї вїне тот дн ачелашї зї а лзней, дн каре с'аѣ фост пъсквт кв 19 ані таї пante.

Ѓн асемене період се пзмї чїквл лзней пре кареле Атенеї ла 433 ані д. де Хс. лаа скрїс не о тавлъ де мармъръ кв лі-терїле де авр, пзмїндзл пзмрелл аврїт. Meton advse дн Егїпет шї дн Халдеа пе-ріодвл ачеста, компзс дн 19 ані соларї кврїнзеторї де 19 ані лзпарї шї 7 лзні днтреквлате.

Пре кът е де певое съ аплїче отвл тимпзл шї ал зней зї-поптїмї шї ал дн-трегвллї сеѣ кврс де вїадъ дн лзкрърї фо-лосїтоаре, аша кзм vedem кв пльствїто-рївл Dsmnezeѣ аѣ пзс стелеле, лзпа шї соареле дн фертамент ка кв ал лор кврс регулат ресърїнд шї апзїнд дн орїзон, ка съ'л лзмїнеае шї съ днформеже зїмеле шї апо-тїмпврїле і кв а лор квлдъръ шї операдїї метеорїче ле менї съ копфнтв-еаскъ ла продвчереа пъмтпзлві; пре а-тъта аѣ фост де певое съ се регулезе тїм-пвл дзпре кврелл корпзрїлор (трзпврїлор) чередї, де каре се атърлъ сфера пъмтп-тзлві, пре каре локвїм пої, ка съ пдїе о-твл дн че moment се аелъ шї че ар тре-взї съ факъ. Спре асемене тїмпо-регуларе нї сервеще календарвл шї орпїквл.

Zїoa шї поаптеа іаѣ днфъдошат о-твллї челе таї днтїе тїмпо-търї; с'аѣ фъквт сеаръ шї с'аѣ фъквт дїмїнеадъ, зїoa днтїе, зїче скрїптъра ла картае фачереї.

Лзпа, пре кареа креаторївл о аѣ пзс спре лзмїнареа попцеї кв але саме фазе (префачерї дн dїсквл еї) дела пащереа лзмїнеї пълъ ла пїскареаї шї істовїреа спвт-днпърдїтъ къте дн 7 зї-поптїмї дс-пре челе 4 феде але еї, адїкъ 1. Пътра-рївл днтїз ал пащерїї, 2. Ал пїползвїеї, 3. Ал пїскърїї, і ал 4. Ал істовїреї, аѣ пв-тът дндече пре от ла калквлла септътъ-

неї ші ал лъней саѣ мензеі. *) Апоі кърса соарелѣі prin челе 4 апо-тімпѣрі, пѣміте: тоампѣ, еарпѣ, прімпѣварѣ ші варѣ, дѣчепѣнд дела зп пѣнт: а) дѣпре зпії ал тѣмпнеі адекѣ ал еквінопціеі де тоампѣ, б) алдіі ал ернеі адікѣ ал солстідіеі де еарпѣ, в) алдіі ал прімпѣвереі адекѣ ал еквінопціеі де прімпѣварѣ, д) алдіі ал вереі дела солстідіа де варѣ, ші віінд еарпші ла ачала, аѣ пѣтѣт дндѣне пре ом ла афлареа челеі маі маі тімпо-тѣсѣрі, каре есте апѣл. Апѣл дарѣ есте сѣта зіноптімілор, дн кареле соареле дѣкѣпціѣрѣ фѣкѣнд кърса сеѣ дѣчепѣт дела зп пѣнт ші ажѣпѣнд кѣ феліѣрїтеле саме тімпетѣді еарѣ ла ачелаші прекѣтм ла ідееа сѣпт-дѣпѣрдіреі тімпо-тѣсѣреі челеі маі тічі, каре есте зіоа, с'аѣ пѣндѣсе сѣіреа соарелѣі дела ал сеѣ рѣсѣрїт дн орїзон ші коворїреа са пѣпѣ ла апѣпере, дѣкѣт vedem дѣпѣрдіреа зїлеі днтре попор пѣпѣ астѣзі дн зрѣтѣторїѣл mod.

а) Ресѣрїреа (соаре-ресаре).

б) Прѣзѣшорѣл кѣнд е соареле де треі лѣнчі.

в) Прѣзѣл кѣнд стѣ соареле дн крѣче ла атеазѣ-зі.

д) Померїда (kindia), кѣнд е тімп де тоакѣ.

е) Апѣсѣл (соаре-апѣне).

Еарѣ поаптеа о дѣпарт.

а) Дн амѣргѣл.

б) Дн а треїа віглѣ (стражѣ) пе ла вѣлкѣте дѣпайнтеа кѣпѣтѣторїлор.

в) Ла кѣпѣтѣторї сеаѣ мїез де нѣпте.

д) Ла тѣпекѣте.

е) Дн зорї де зі: кѣнд се дѣпѣпѣт зїоа кѣ поаптеа, сеаѣ кѣнд се змезеѣде де зїѣтѣ.

Ла 331 апї дѣпайнте де Хрїстос, дѣпѣ 102 дн зрѣма лѣі Мегон, математїкѣл Калїпѣс аѣ обсерват кѣ періодѣл де 19 апї трече песте кърса солар кѣ 6 оаре.

Романїі сѣпт ачеі карїі аѣ прелѣкрат маі тѣлт календарїѣл. Ромѣлѣс аѣ формат зп ап де 10 лѣні, дн каре патрѣ Martie, Маї, Квінтїл ші Октомвріе; авеа 31 зїле, еарѣ челемѣте April, Іюніе, Сестїл, Септемвріе, Декемвріе пѣмаї 30 де зїле. Вѣзѣнд кѣ дѣпѣ асемеѣне дѣпѣрдіре пѣесе дн капет апѣл солар аѣ маї адаос пре лѣпѣгѣ ачесте лѣні атѣте зїле кѣте ажѣпѣцеа спре дѣдеплініреа апѣлѣі, адекѣ пѣпѣ кѣнд кѣлка соареле дн пѣпѣтѣл ачала де знде пѣрчесесе.

Зрѣтѣторїѣл реѣе дѣпѣ Ромѣл. Назма Помпїліе, оборї калкѣлациа ачеаста; ел адаосѣ 50 зїле, ші маї лѣѣ дела фїе-каре лѣпѣ дн челе шесе че ера де 30 кѣте о зі, ка сѣ рѣтѣіе стїнгере кѣте де 29, фїїнд кѣ дѣпѣ опїніа са чеа петагорїкѣ пѣтерѣл пѣреке ера неогѣр, ші адѣпѣндѣле кѣ челе де маї сѣс фѣкѣ 56, дн каре дѣпортѣ доѣт лѣні кѣте де 28 зїле, консакрѣндѣле зїпѣлѣі де ап Іанѣс ші зїнілор інферналї, пентрѣ каре ле пѣмі пе зпа Іанѣарїе ші пе алта Феврѣарїе. Аша фел портѣ апѣл соларїѣ де 12 лѣні компѣс дн 350 зїле, ші днпорѣндѣі ка пѣпѣ ла соіреа соарелѣі дн пѣпѣтѣл де знде аѣ пѣрчес, маї тревѣнд, сѣсе адаосѣ аѣ зїле аѣ оаре. Треаѣа ачеаста а сѣплетѣпѣтѣреі апѣлѣі о лѣсѣ преодїлор попѣфічі, карїі пѣ преѣетарѣ а фаче ші де аїче авѣс, скѣртѣнд сеаѣ лѣпѣнд апѣл

*) Лѣпѣ се зїче планета че лѣтїнеазѣ пе черїѣ, еарѣ зїледе днтрѣ кареле се петрече лѣтїна се зпа пѣ дн вѣкі мїезе сеаѣ менѣ.

дъпре интерес, джкът спре а се лънци пен-
тръ чеї че ера дн дерегъторіі (Фіинд къ ла
Romanі, ка шї ла пої пъпъ ла дитродъче-
реа регламентълзі, се да пзмаї пе зп ан
дерегъторііле), сеаѣ а се скърта апъл къ о
зі пентръ ачеї че ера съ интре, сеаѣ авеа
съ іасе, адесеорї се кзмпъра къ предърї
марї.
(Ва зрма.)

Л Ъ Н Т Р А Ш Ъ Л.

Він аіче, він вѣдікъ
Де тъ трече маї кърънд,
Трацеці лънтреа зшърікъ,
Къ дін мзнте шъерънд
Вжнтъла віне шї мїї фрікъ.

Він к' апої, ла пълъріе
Воїз съ'дї пзп зп сток де флорї.
Ба нъ, драга mea Marie,
Даръл іста ла фїчорї,
Дї пре мікъ възъріе!

Він къ анаї дупегрїтъ
Шї ла гжт дїї воїз лега:
О пафратъ азрїтъ.
Ба, нъ воїз а о пърта,
Кънд де фрікъї дързітъ.

Він къ плоаїаї фъріоасъ
Шї'дї воїз да інелъл меѣ.
Ба, нъ, нъ фатъ фрътоасъ,
Шї къ нъ-с тіреле тѣѣ,
Шї логоднаї крединчоасъ.

Він шї нацї о крвчїлїдъ,
Чеї сѣинцїтъ кїар ла скїт;
Ла пент поарто тѣї вѣдїдъ,
Фїї крещїп, фїї ом чїпстїт
Шї тѣ іа акъ 'н лънтрїдъ.

Маї тълт джсъ нъ се vede
Пе мал фата цървїнд.

Ел вжслеазъ шї еа шѣде
Лънгъ джисъл сързінд,
Пъп' о трече 'н лънка верде.

D. Г.

КРИМА ШІ ВІРТЪТЕА.

Длчепътъл крімеї аре кале ларгъ прїп къмпїї,
А еї зпсе пайнтаре
Е пеказ шї сьпъраре,
Шї сѣършїтѣї поанте неагръ къ фїорї шї къ зрїї.
А вїртѣдїї кале сѣжнтъ аре канът рънезїп
Шї дъ спайте ла vedere
Д' остънееле шї къдере,
Зпсе дъче маї департе ла ал сеѣ аѣтор дївїн.
N. Велїа-Тїнкъ.

Din Curgierul de ambe sexele а
Длзі пъхарїк Іоан Еліад періодъл Vlea
тїпърїт къ літере romane се афлъ депъсе
ачї ла Редакция Фоїеї шї а Газетеї есем-
пларе 45 дн къте 24 кóле, ла каре се ва
маї адаоце пе врео 4 кóле зп вокабълар
де кзвїнтеле нóъ длчепът пе вóла а 24-а.
Предъл зпвї есемплар есте 3 ф. 30 крї арц.
— Матерїіле пзвїкате дн ачел період сълт
маї тóте де зп mare интерес.

Din Фóіеа пентръ мїнте, інімъ
шї літератъръ се кзтъ дóъ есемпларе
днтреці пе тодї 9 анії дела 1838—1846
къ предъл препътераціеї каре л'аѣ авѣт.
Воїторїї а вїнде вреъп есемпларїз съ вїне-
воїаскъ а се адреса къртъ Редакция, ла ка-
реа нїчї зп есемпларїз нъ маї е de прїсос.

**Kurzer Ueberblick der Ge-
schichte der Romänen** аре пре-
дъл 40 крї арц.